

ĐỀ CƯƠNG TUYÊN TRUYỀN KỶ NIỆM 50 NĂM CUỘC TỔNG TIẾN CÔNG VÀ NỔI DẬY XUÂN MẬU THÂN 1968 TẠI THÀNH PHỐ CẦN THƠ

1- Bối cảnh lịch sử

Mùa thu năm 1967, Bộ Chính trị nhận định rằng với tham vọng đưa chiến tranh cục bộ trong phạm vi miền Nam đến đỉnh cao, Mỹ đã bị tổn thất nặng nề về lực lượng, về quân sự chính trị, về chiến lược và chiến thuật và chúng ta đã có cơ sở tiến lên giành thắng lợi quyết định.

Tháng 12/1967, Bộ Chính trị đã họp và quyết định chuyển cuộc đấu tranh cách mạng miền Nam của ta sang một thời kỳ mới “thời kỳ giành thắng lợi quyết định”. Tiếp đó, Hội nghị lần thứ 14 Ban Chấp hành Trung ương thông qua Nghị quyết của Bộ Chính trị tháng 12/1967, nhấn mạnh: “sự nổi dậy của quần chúng và các cuộc tiến công của các lực lượng quân sự ở các đô thị lớn là mũi nhọn thọc vào yết hầu của địch, có tầm quan trọng quyết định với toàn bộ cuộc chiến tranh”.

Thực hiện Nghị quyết của Bộ Chính trị, Trung ương Cục đã hạ quyết tâm động viên toàn Đảng, toàn quân và toàn dân thực hiện tổng công kích - tổng khởi nghĩa trên toàn chiến trường B2¹ đúng với thời gian quy định. Tỉnh Cần Thơ được Khu ủy chọn làm địa bàn trọng điểm và thành phố Cần Thơ là trọng điểm số 1 ở Khu Tây Nam bộ, lấy Vòng Cung làm bàn đạp đứng chân của các lực lượng tấn công địch ở thành phố Cần Thơ trong tổng tấn công Xuân Mậu Thân 1968.

Khu ủy tăng cường đồng chí Vũ Đình Liệu (Tur Bình), Ủy viên Ban Thường vụ Khu ủy làm Bí thư Tỉnh ủy Cần Thơ. Đồng chí Phan Ngọc Sến (Mười Kỷ), Khu ủy viên làm Phó Bí thư Tỉnh ủy Cần Thơ kiêm Bí thư Huyện ủy Châu Thành. Đồng chí Trần Việt Châu (Sáu Tâm), Khu ủy viên, Phó Bí thư Tỉnh ủy kiêm Bí thư Thành ủy thành phố Cần Thơ.

Ban chỉ đạo khởi nghĩa trọng điểm Cần Thơ được thành lập gồm các đồng chí: Vũ Đình Liệu (Tur Bình), Phan Ngọc Sến (Mười Kỷ), Trần Việt Châu (Sáu Tâm), Mười Thiện, Nguyễn Văn Cúc (Năm Cúc), Đinh Công Dụng (Ba Bài) và đồng chí Nguyễn Tự Giác (Mười Quang),...

Ban chỉ huy quân sự gồm các đồng chí: Chín Hiền (chỉ huy trưởng), Trần Văn Long (Mười Dài) Chính ủy; các đồng chí Phạm Xuân Tùng (Tám Tùng), đồng chí Bảy Dũng, đồng chí Chín Tuyên, đồng chí Mười An, đồng chí Nguyễn Văn Thuyền (Ba Tôn) là Phó chỉ huy trưởng.

¹ Chiến trường B2 gồm các tỉnh Nam bộ và cực Nam Trung bộ

Khu tăng cường cho Cần Thơ 01 trung đoàn pháo binh, 3 tiểu đoàn bộ binh (tiểu đoàn 303, 307, 309). Đội tuyên truyền vũ trang của Ban Tuyên huấn Khu, bộ phận An ninh đô thị, các đồng chí bám vùng và liên hệ chặt chẽ với Thành ủy thành phố Cần Thơ.

2- Vị trí, tính chất tỉnh Cần Thơ, thành phố Cần Thơ, Vòng Cung trong kháng chiến chống Mỹ

Nằm phía Tây sông Hậu, Cần Thơ có vị trí chiến lược quan trọng, là cửa ngõ của miền Tây Nam bộ. Tỉnh Cần Thơ trong thời kỳ chống Mỹ có 07 huyện và 02 thị xã (Châu Thành A, Châu Thành B, Long Mỹ, Kế Sách, Phụng Hiệp, Ô Môn, Thốt Nốt và Thị xã Cần Thơ, Thị xã Vị Thanh) với 73 xã, 585 ấp, 800.000 dân. Nơi đây tập trung dân cư đông đúc, nhiều của cải vật chất nên Mỹ và chính quyền Sài Gòn quyết giữ nơi này để vơ vét nhân tài, vật lực phục vụ chiến tranh. Các căn cứ quân sự và hệ thống sân bay, cảng, bến phà, Đài Phát thanh, Đài Truyền hình... được địch tập trung xây dựng ở thành phố Cần Thơ.

Tuyến lộ Vòng Cung bắt đầu từ thị trấn Cái Răng đến Ba Xe - Giáo Dãn (Ô Môn), ôm gọn các xã An Bình, Long Xuyên, Mỹ Khánh, Giai Xuân, thị trấn Phong Điền, 2 ấp của xã Nhơn Ái, xã Tân Thới, Thới An Đông và một phần của xã Phước Thới cùng trọn vẹn nội ô thành phố Cần Thơ. Vòng Cung là vành đai án ngữ để bảo vệ thành phố Cần Thơ (cũ). Vì thế, cuối năm 1967, Mỹ và chính quyền Sài Gòn triển khai xây dựng tuyến phòng thủ với hệ thống đồn bót và bộ máy kèm kẹp quần chúng dày đặc nhằm đánh phá phong trào cách mạng, bảo vệ đầu não vùng 4 chiến thuật của chúng.

3- Chuẩn bị lực lượng và kế hoạch tổng tiến công vào nội ô thành phố Cần Thơ

Dưới sự chỉ đạo trực tiếp của Khu ủy, Tỉnh ủy, Thành ủy Cần Thơ đã có kế hoạch chuẩn bị cho cuộc tổng tiến công và nổi dậy Xuân Mậu Thân 1968 trên địa bàn trọng điểm của mình. Với trách nhiệm của mình, Tỉnh ủy Cần Thơ đã mở đợt sinh hoạt chính trị trong toàn Đảng bộ và các tổ chức quần chúng thông suốt tình hình, xây dựng quyết tâm đánh Mỹ và thắng Mỹ.

Về tổ chức, đẩy mạnh xây dựng và phát triển lực lượng cách mạng, phục vụ yêu cầu phương châm đánh địch bằng 2 chân 3 mũi, kết hợp tấn công và nổi dậy, nổi dậy và tấn công, nhất là xây dựng cơ sở tại chỗ; đặc biệt là vùng ven, thị xã, thị trấn. Trên cơ sở yêu cầu, nhiệm vụ mới, Tỉnh ủy chủ trương thành lập huyện Châu Thành gồm 24 xã; đặc biệt có 6 xã bao trùm cả địa bàn Vòng Cung, do một đồng chí Khu ủy viên làm Bí thư và một số đồng chí Ủy viên Thường vụ Tỉnh ủy trực tiếp có chân trong Thường vụ Huyện ủy. Các chi bộ xã và các lực lượng quân sự, công an, binh vận và

các đoàn thể cách mạng trong vùng trọng điểm được tăng cường những cán bộ, đảng viên có quan điểm lập trường vững vàng, có kinh nghiệm lãnh đạo phong trào cách mạng của quần chúng, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ mới. Nói chung số cán bộ, đảng viên được điều động đến tăng cường cũng như cán bộ tại chỗ đều kiên cường bám đất, bám dân, phát động quần chúng, phát động phong trào du kích chiến tranh, diệt ác phá kềm, gây dựng cơ sở cách mạng ở ven và trong nội ô thành phố, đặc biệt là những nơi yết hầu của địch.

Về vũ trang, vào cuối năm 1967, Tỉnh ủy Cần Thơ quyết định thành lập Tiểu đoàn Tây Đô II, các Tiểu đoàn Tây Đô (I và II), lực lượng biệt động của thành phố Cần Thơ được bổ sung trang thiết bị, cán bộ chỉ huy. Lực lượng biệt động thành phố được tổ chức huấn luyện tốt, tăng thêm trang bị, am hiểu địa hình, địa vật, nắm chắc tình hình địch trong nội ô thành phố. Ngoài ra, hầu hết các huyện và Thị xã Vị Thanh đều thành lập đại đội, có nơi có khung Tiểu đoàn. Du kích tập trung các xã từ 01 tiểu đội đến 01 trung đội, ở thời điểm Tổng tiến công lên tới 1 đại đội. Ta đôn quân kịp thời bổ sung cho lực lượng vũ trang.

Song song với hoạt động vũ trang, Tỉnh ủy chủ trương tổ chức học tập phát động làm thông suốt tình hình nhiệm vụ từ trong nội bộ ra quần chúng; khơi dậy ý chí căm thù địch, sẵn sàng đóng góp sức người sức của cho cách mạng. Chuẩn bị phối hợp chặt chẽ giữa tấn công và nổi dậy, nhất là quần chúng ở vùng ven và trong nội ô thị xã, thị trấn. Thành lập đội tuyên truyền vũ trang đi cùng với lực lượng vũ trang, chính trị vào trọng điểm, gây sinh khí nổi dậy sôi nổi, với khí thế sôi sục cách mạng khắp các vùng từ nông thôn đến thành thị; đồng thời, kết hợp chặt chẽ giữa phong trào đấu tranh chính trị với vũ trang, binh vận dứt điểm làm chủ hàng mảng, hàng loạt.

4- Diễn biến cuộc tấn công và nổi dậy tại trọng điểm 1 - thành phố Cần Thơ

Đợt I: Từ 30/1 - 25/2/1968

Đêm 30, rạng sáng mùng 1 Tết Mậu Thân 1968, ta đồng loạt nổ súng tấn công. Mở đầu, đội biệt động thành phố Cần Thơ đánh đơn vị cảnh sát dã chiến ở Đầu Sáu, mở đường cho tiểu đoàn Tây Đô (do lực lượng biệt động thành phố Cần Thơ dẫn mũi) chia thành 2 cánh: một cánh đánh thẳng vào Tòa lãnh sự Mỹ, cơ quan tình báo và bến xe mới; một cánh theo đường Tự Đức (Lý Tự Trọng) đánh vào khu Văn hóa (khu 3 Đại học Cần Thơ hiện nay). Từ điểm này, một bộ phận của tiểu đoàn Tây Đô tách ra tiến theo Đại lộ Hòa Bình đánh thẳng vào Bộ tư lệnh và trại truyền tin Quân đoàn IV. Trên đường tiến quân lực lượng của ta bị địch dùng xe thiết giáp ngăn chặn,

ta bắn cháy 2 xe, rồi trụ lại bám vào nhà dân chiến đấu với địch rất quyết liệt, giành giật từng căn nhà, góc phố.

Cùng thời gian, Tiểu đoàn 303 và Biệt động thành phố Cần Thơ đánh vào sân bay Lộ Tế, diệt các ụ chiến đấu phòng thủ, dùng B40 bắn vào phi trường làm cháy 4 phi cơ trinh sát, 1 trực thăng, làm chết và bị thương khoảng 10 phi công Mỹ.

Vào 01 giờ đêm ngày mùng 07 rạng sáng mùng 08 Tết (ngày 05 rạng 06 tháng 02 năm 1968), Tiểu đoàn Tây Đô lại đánh vào Khu văn hóa ở thành phố Cần Thơ và trụ lại đây để đánh phản kích. Đồng thời, một bộ phận khác của Tiểu đoàn Tây Đô phối hợp với 3 nội tuyến là: Trương Trung Hiện, Trương Trung Truyền, Ngô Văn Quận và du kích xã An Bình tấn công sân bay Lộ Tế, diệt đại đội Bảo an 629, phá hủy 29 máy bay, phần lớn là trực thăng, đốt cháy 1 kho xăng dầu, kho đạn rốc két, 2 xe vận tải.

Đợt II: Từ 05/5 - 16/6/1968

Ngày 08/5/1968, ta phục kích đánh đoàn xe địch trên lộ 4 (đoạn Bang Thạch, Phụng Hiệp), sau 2 giờ chiến đấu quyết liệt ta diệt 13 xe M113, 20 xe GMC và tiểu đoàn biệt động quân, thu nhiều vũ khí, quân trang, quân dụng.

Ngày 24/5/1968, một bộ phận của đơn vị đặc công đột nhập vào sân bay Lộ Tế đánh mìn nổ chậm, kết hợp bắn pháo cối, diệt 18 trực thăng, 1 xe tải, hư 1 xe bồn, làm chết 4 phi công Mỹ và bị thương 16 phi công Mỹ, chính quyền Sài Gòn.

Vào ngày 26/5/1968, ta tổ chức một trận đánh giao thông cũng trên tuyến Lộ 4 (đoạn Bang Thạch) làm thiệt hại nặng 1 tiểu đoàn, phá hủy nhiều xe quân sự, thu nhiều vũ khí, đồng thời vào thời điểm này ta liên tục đánh bọn địch đi càn quét, phản kích gây cho chúng nhiều thiệt hại.

Đợt III: Từ 13/8 - 30/9/1968

Bắt đầu từ ngày 13/8, dưới sự lãnh đạo của Khu ủy, Tỉnh ủy Cần Thơ, lực lượng vũ trang một lần nữa tập kích vào sân bay Lộ Tế (đêm 13/8), dùng lựu đạn và chất nổ phá hủy gần 60 máy bay và nhiều sinh lực địch. Tiếp theo đó đêm 21/8 ta đánh trận địa pháo Bình Thủy, tiêu diệt 140 tên, phá hủy 4 pháo, đánh thiệt hại nặng đơn vị sửa chữa cơ khí vùng IV chiến thuật, phá hủy 65 xe quân sự. Đêm 23/8, ta tiến công tiêu diệt Chi khu Phong Điền. Đêm 29/8, Tiểu đoàn 307 tập kích tiêu diệt tiểu đoàn bộ binh địch đang đóng quân ngoài lộ Vòng Cung.

Dù lực lượng không cân sức và bị địch phản kích ác liệt, với tinh thần quả cảm quân dân Cần Thơ kiên cường bám trụ lộ Vòng Cung liên tiếp tấn

công địch trong nội ô bằng mọi hình thức. Những tấm gương hi sinh anh dũng của chiến sĩ, đồng bào càng thúc giục toàn mặt trận xông lên giết giặc. Kết quả trong 3 đợt tổng tấn công và nổi dậy Xuân Mậu Thân 1968, quân dân Cần Thơ phối hợp lực lượng Khu loại khỏi vùng chiến đấu 25.000 tên địch, trong đó có hàng trăm tên Mỹ, thu 600 súng các loại; diệt và bức rút 56 đồn bót, phá hủy 288 máy bay, đánh chìm hàng chục tàu chiến. Ta giải phóng 4 xã với 10.000 dân.

5- Ý nghĩa cuộc tổng tiến công và nổi dậy đồng loạt Tết Mậu Thân tại Cần Thơ

Cuộc Tổng tiến công và nổi dậy của quân, dân Cần Thơ đã góp phần làm nên ý nghĩa to lớn và toàn diện về chính trị, quân sự trong cuộc Tổng tiến công và nổi dậy Xuân Mậu Thân 1968 của toàn dân tộc; làm lung lay ý chí xâm lược của đế quốc Mỹ, buộc Mỹ phải xuống thang chiến tranh và ngồi vào bàn đàm phán tại Hội nghị Paris.

Trong cuộc tổng tiến công và nổi dậy Xuân Mậu Thân năm 1968 của quân dân Cần Thơ, đặc biệt là cuộc chiến đấu ở địa bàn Vòng Cung có thể nói là tiêu biểu nhất ở miền Tây Nam bộ về quy mô và tính chất ác liệt; thể hiện sự quyết tâm chỉ đạo của Khu ủy, Tỉnh ủy, sự nỗ lực cao nhất của toàn Đảng bộ và quân dân Cần Thơ. Tuy không đạt được tất cả các mục tiêu đề ra, nhưng chúng ta đã giáng cho địch đòn sấm sét bất ngờ vào đầu não của Mỹ và chính quyền Sài Gòn ở vùng 4 chiến thuật, chúng ta đã diệt và làm tan rã nhiều sinh lực, phá hủy nhiều phương tiện chiến tranh của địch. Đây cũng là lần đầu tiên ta dùng một lực lượng lớn tổng hợp đánh vào thị xã lớn nhất ở khu Tây Nam bộ và bám trụ, giằng co với địch nhiều ngày ở nội ô và ven thị xã. Đây cũng là lần đầu tiên lực lượng vũ trang của ta ở Cần Thơ, miền Tây trực tiếp đánh với bộ binh Mỹ.

Thắng lợi của trọng điểm Cần Thơ, Vĩnh Long, toàn Khu Tây Nam bộ đã cùng với Sài Gòn, Huế và toàn miền Nam đã thêm một chiến công vô cùng hiển hách, chói lọi trong lịch sử chống ngoại xâm của dân tộc Việt Nam, nhất là khi phải đương đầu với đế quốc Mỹ, tên đế quốc đầu sỏ và tên hung nô của thời đại.

Trong cuộc tổng tiến công và nổi dậy Xuân Mậu Thân 1968, Thị xã Cần Thơ đã được chuyển lên thành phố và được chọn là trọng điểm số 1 của Khu Tây Nam bộ. Cùng với lực lượng chủ lực của Quân khu 9, Tỉnh đội Cần Thơ, quân dân thành phố Cần Thơ đã tấn công vào các cơ quan đầu não của địch, góp phần cùng quân dân miền Nam đánh bại kế hoạch “Tìm diệt và bình định” của địch. Mặc dù, tổng tiến công và nổi dậy Xuân Mậu Thân 1968 tại thành phố Cần Thơ, ta chưa giành được thắng lợi như mong muốn

nhưng có ý nghĩa chính trị to lớn. Đó là bước tập dượt cho cuộc tổng tiến công và nổi dậy xuân 1975 sau này giành thắng lợi hoàn toàn.

50 năm đã đi qua, với bao ký ức về một trang lịch sử hào hùng của dân tộc, phát huy truyền thống cách mạng, tinh thần tổng tiến công và nổi dậy Xuân Mậu Thân 1968, mỗi cán bộ, đảng viên và nhân dân Cần Thơ đoàn kết một lòng, quyết tâm thực hiện thắng lợi các mục tiêu kinh tế - xã hội Đại hội Đảng bộ thành phố lần thứ XIII (nhiệm kỳ 2015 - 2020) đã đề ra, xây dựng thành phố Cần Thơ phát triển thành đô thị thông minh, hiện đại, an toàn, kiểu mẫu; với mục tiêu đưa thành phố Cần Thơ vươn lên xứng tầm là trung tâm kinh tế, trung tâm giáo dục đào tạo, y tế, trung tâm khoa học công nghệ và là đầu mối giao thông quan trọng của vùng đồng bằng sông Cửu Long.

BAN TUYÊN GIÁO THÀNH ỦY CẦN THƠ